

Dosarul nr. 2ra-1718/22
2-21087759-01-2ra-07122022

prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru – A. Sandu
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău – A. Panov, O. Cojocaru, M. Anton

DECIZIE

22 februarie 2023

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Dumitru Mardari
Victor Burduh
Maria Ghervas

examinând recursul declarat de Ion Naduh, reprezentat de avocatul Larisa Voloșina,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ion Naduh împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor, cu privire la constatarea încălcării dreptului garantat de articolul 5 §1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, repararea prejudiciului material și moral, precum și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a admis apelul declarat de Ion Naduh, s-a casat hotărârea din 06 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și s-a emis o hotărâre nouă sub formă de încheiere, prin care s-a încetat procesul intentat la cererea de chemare în judecată depusă de Ion Naduh,

constată:

La 09 iunie 2021, Ion Naduh, reprezentat de avocatul Larisa Voloșina, a depus cerere de chemare în judecată, concretizată pe parcursul examinării cauzei, împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor, cu privire la constatarea încălcării dreptului garantat de articolul 5 §1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, repararea prejudiciului material și moral, precum și compensarea cheltuielilor de judecată (f.d. 4-11, 44-51).

În motivarea acțiunii a invocat că, prin sentința din 30 ianuarie 2013 a judecătoriei Șoldănești, a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 217/4 alin. (4), art. 264/1 alin. (4), art. 27-362 alin. (1) din Codul penal, iar prin prisma art. 84 din Codul penal i-a fost stabilită pedeapsa

definitivă sub formă de închisoare pe un termen de 7 ani, cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis.

Termenul pedepsei urma a fi calculat din 30 ianuarie 2013, cu includerea în acest termen a perioadei de aflare a inculpatului în arest preventiv pe durata de a 1 an, 5 luni, 2 zile și a arestului la domiciliu de 14 zile.

Sentința din 30 ianuarie 2013 a Judecătoriei Șoldănești, fără modificări, a devenit irevocabilă prin decizia din 25 noiembrie 2014 a Curții Supreme de Justiție.

De asemenea, prin sentința din 14 aprilie 2014 a Judecătoriei Ungheni, menținută prin decizia din 27 aprilie 2015 a Curții de Apel Bălți, Ion Naduh a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 312 alin. (1) din Codul penal, cu stabilirea pedepsei sub formă de închisoare pe termen de un an, cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis, cu calcularea termenului din data pronunțării sentinței.

La 23 februarie 2015, administrația Penitenciarului nr. 17 Rezina a înaintat demers la Judecătoria Rezina, prin care a solicitat cumularea pedepselor stabilite lui Ion Naduh prin sentințele din 30 ianuarie 2013 a Judecătoriei Șoldănești și din 14 aprilie 2014 a Judecătoriei Ungheni.

Prin încheierea din 22 august 2015 a Judecătoriei Rezina, a fost admis demersul administrației Penitenciarului nr. 17 Rezina și au fost cumulate pedepsele aplicate lui Ion Naduh, stabilindu-i în temeiul art. 85 alin. (1) din Codul penal o pedeapsă definitivă de 6 ani închisoare în penitenciar semiînchis, cu calcularea termenului din 14 aprilie 2014, data pronunțării sentinței Judecătoriei Ungheni. Totodată, în termenul de executare a pedepsei a fost inclus și termenul de aflare a lui Ion Naduh în arest preventiv de 1 an, 5 luni și 2 zile, stabilite în sentința din 30 ianuarie 2013 a Judecătoriei Șoldănești.

Astfel, reieșind din pedeapsa definitivă cumulată, urma a fi eliberat din închisoare la 12 noiembrie 2018.

Prin încheierea din 15 octombrie 2015 a Judecătoriei Șoldănești, s-a explicat neclaritatea apărută la punerea în executare a pedepsei condamnatului Ion Naduh în temeiul sentinței din 30 ianuarie 2013 a Judecătoriei Șoldănești, cu includerea în termenul pedepsei a perioadei de aflare sub arest preventiv a lui Ion Naduh de la 13 septembrie 2011 până la 14 martie 2012 și de la 05 aprilie 2012 până la 30 ianuarie 2013, iar în total perioada de 1 an, 3 luni și 26 de zile.

Respectiv, reieșind din neclaritățile la punerea în executare a pedepsei condamnatului Ion Naduh, stabilite prin încheierea din 15 octombrie 2015 a Judecătoriei Șoldănești, acesta urma a fi eliberat din închisoare la 19 decembrie 2018.

Ulterior, prin sentința din 21 martie 2016 a Judecătoriei Bălți, Ion Naduh a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 217 alin. (1) din Codul penal, fiindu-i stabilită pedeapsă definitivă, în baza art. 85, art. 87 din Codul penal, sub formă de închisoare pe un termen de 6 ani și 2 luni.

În opinia reclamantului, termenul de executare a pedepsei conform sentinței din 21 martie 2016 a Judecătoriei Bălți urma a fi calculat de la data pronunțării sentinței – 21 martie 2016, cu includerea în acest termen a termenului ispășirii pedepsei stabilit prin încheierea din 22 august 2015 a Judecătoriei Rezina, de la 14 aprilie 2014 (momentul pronunțării sentinței Judecătoriei Ungheni) până la 21 martie 2016, precum și cu includerea în termenul executării pedepsei a

termenului aflării sale în arest preventiv pe o perioadă de 1 an 5 luni și 2 zile, stabilit prin sentința din 30 ianuarie 2013 a Judecătoriei Șoldănești.

Astfel, reclamantul a învederat că, reieșind din calculele stabilite prin sentința din 21 martie 2016 a Judecătoriei Bălți, urma a fi eliberat la 12 ianuarie 2019, iar conform precizărilor stabilite prin încheierea din 15 octombrie 2015 a Judecătoriei Șoldănești, nu mai târziu de data de 18 februarie 2019. Însă, Ion Naduh a fost eliberat din penitenciar la 28 iunie 2019.

Reclamantul a menționat că 131 de zile a fost deținut ilegal și fără temeii în penitenciar, fapt ce i-a cauzat prejudicii materiale și morale.

Ion Naduh a considerat că, în corespundere cu art. 7 din Legea nr. 1545/1998, reieșind din salariul mediu lunar pe anul 2019 care constituia suma de 7 356,10 lei, urmează să i se achite suma de 32 121,64 de lei cu titlu de prejudiciu material sub formă de salariu și alte venituri provenite din muncă.

Totodată, prin prisma Legii nr. 1545/1998, art. 5 CEDO, precum și art. 9 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966, urmează să-i fie reparat prejudiciul moral, prin deținere ilegală, câte 850 de euro pentru fiecare zi de detenție ilegală, ceea ce constituie suma de 111 350 de euro.

Reclamantul Ion Naduh a solicitat prin cererea de chemare în judecată:

- constatarea încălcării dreptului său la libertate, ca rezultat al întârzierii cu 131 de zile de punere în libertate din detenție;

- încasarea din contul bugetului de stat al Republicii Moldova, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul său a prejudiciului material în mărime de 32 121,64 de lei și sumei de 111 350 de euro cu titlu de reparare a prejudiciului moral;

- compensarea cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 5 000 de lei.

Prin hotărârea din 06 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a respins acțiunea depusă de Ion Naduh, ca fiind neîntemeiată (f.d. 114, 120-125).

La 09 decembrie 2021, în interiorul termenului prevăzut la art. 362 din Codul de procedură civilă, Ion Naduh, reprezentat de avocatul Larisa Voloșina, a declarat apel împotriva hotărârii din 06 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f.d. 117-118).

Prin decizia din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat Ion Naduh, s-a casat hotărârea din 06 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și s-a emis o nouă hotărâre, sub formă de încheiere, prin care s-a încetat procesul (f.d. 179, 180-196).

La 23 noiembrie 2022, Ion Naduh, reprezentat de avocatul Larisa Voloșina, a declarat recurs împotriva deciziei din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea deciziei recurate și a hotărârii din 06 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, cu pronunțarea unei hotărâri noi, prin care să fie admisă integral acțiunea (f.d. 200-212).

În motivarea recursului a reiterat temeiurile de fapt și de drept ale speței, similare celor cuprinse în cererea de chemare în judecată și în cererea de apel, suplimentar invocând că instanța de apel în mod eronat a încetat procesul, pe motiv că reclamantul nu a administrat probe, în special acte judecătorești irevocabile adoptate de instanțele judecătorești competente sau de judecătorul de instrucție conform art. 470-471 și art. 473/1 din Codul de procedură penală, care ar confirma examinarea plângerilor condamnatului Ion Naduh împotriva actelor

organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate, constatarea irevocabilă a deținerii ilegale sau deținerii peste termenul stabilit în penitenciar a condamnatului Ion Naduh cu durată de 131 de zile, precum și că, Codul de procedură penală nu prevede procedura constatării detenției ilegale sau deținerii peste termen.

Prezenta acțiune civilă este depusă în temeiul articolului 5 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, dar nicidecum nu a Codului de procedură penală.

Ba mai mult ca atât, instanța de apel nu a ținut cont de jurisprudența relevantă pe alt caz identic, și anume cauza lui Vladimir Karatun împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor, cu privire la constatarea încălcării dreptului garantat de articolul 5 §1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale.

Prin referința depusă electronic la 20 decembrie 2022, intervenientul accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor a solicitat respingerea recursului declarat de Ion Naduh și menținerea deciziei din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

La 17 decembrie 2022, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa Ministerului Justiției al Republicii Moldova recursul declarat de Ion Naduh împotriva deciziei din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău, explicându-i dreptul de a depune referință prin care să-și expună poziția procesuală pe marginea criticilor formulate în recurs. Deși, conform avizului de recepție a trimiterii poștale DS8007685931AS, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a recepționat la 13 decembrie 2022 copia recursului declarat de Ion Naduh, acesta nu a făcut uz de dreptul său procedural și nu a depus referință.

Prin încheierea din 15 februarie 2023 a Curții Supreme de Justiție s-a considerat admisibil recursul declarat de Ion Naduh, reprezentat de avocatul Larisa Voloșina, împotriva deciziei din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău și s-a transmis Colegiului lărgit pentru examinare în fond.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Dispozitivul deciziei Curții de Apel Chișinău a fost pronunțat la 07 iulie 2022. Conform extrasului din poșta electronică cu adresa „victoria.tintari@justice.md”, decizia motivată a instanței de apel a fost notificată participanților la proces în mod electronic la 23 septembrie 2022 (f.d. 197). Astfel, Colegiul opinează că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal, deoarece cererea de recurs a fost depusă la 23 noiembrie 2022 (f.d. 200).

Conform art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin prisma art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În corespundere cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători

decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

La caz, Colegiul a considerat inoportună invitarea participanților sau a reprezentanților acestora, întrucât argumentele expuse în cererea de recurs și în referințe au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței efectuarea controlului judiciar al deciziei din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău, iar data și ora ședinței a fost plasată pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. Totodată, instanța de recurs a opinat că toate punctele de vedere, care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. Cu atât mai mult că, în esență, recurentul și intimatul au avut posibilitatea să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. Cu titlu subsidiar, nici un participant nu a solicitat audierea publică a cauzei sale (a se vedea, *mutatis mutandis*, Auza Vilho Eskelinen și alții vs Finlanda, 19 aprilie 2007, §§ 72-75; Eriksson vs Suedia, 12 aprilie 2012, §§ 66, 72; Pönkä vs Estonia, 08 noiembrie 2016, §§ 33-34, decizia nr. 95 din 19 decembrie 2016 a Curții Constituționale, §§ 26-27).

Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia că recursul declarat de Ion Naduh, reprezentat de avocatul Larisa Voloșina, urmează a fi admis și casată decizia din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În debutul analizei sale, Colegiul consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac vs. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit căroră, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

Instanța de recurs consemnează că legea procesual civilă consacră principiul general după care orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv. Aceasta dispoziție este edictată atât în interesul unei bune administrări a justiției și încrederii ce trebuie să inspire justițiabililor, cât și pentru a se da instanțelor superioare posibilitatea de a controla judecata primelor instanțe.

Pentru satisfacerea acestui principiu, judecătorii fondului sunt datori să arate motivele de fapt și de drept care au format convingerea lor, să enunțe cele constatate și dovezile care au determinat-o.

Astfel, respectând principiile dreptului procesual civil, instanței de apel îi revine obligația de a determina toate componentele acțiunii civile, și în special obiectul acțiunii civile și temeiurile acesteia. Obiectul acțiunii civile îl formează pretențiile reclamantului față de pârât, adresate instanței de judecată în scopul apărării propriilor drepturi și care reies din raportul material-litigios și în privința căroră instanța de judecată urmează să se expună prin hotărâre.

Prin urmare, instanța de judecată și de apel trebuie să determine raportul material-litigios dintre părți întru constatarea corectă a specificului obiectului acțiunii civile și temeiului acesteia. Subsecvent identificării raporturilor dintre părți, instanța de judecată urmează să stabilească obiectul probațiunii pe pricina dedusă judecătii, circumstanță care presupune în sine conturarea faptelor juridice prin care se justifică pretențiile și obiecțiile părților și fără de care este imposibilă soluționarea justă a litigiului.

Cercetând materialele dosarului, Colegiul constată că, înaintând prezenta acțiune civilă împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor, reclamantul Ion Naduh a solicitat constatarea încălcării dreptului garantat de articolul 5 §1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, prin întârzierea cu 131 de zile de punere a sa în libertate din detenție, repararea prejudiciului material și moral, precum și compensarea cheltuielilor de judecată (f.d. 4-11, 44-51).

Fiind investită cu judecarea acțiunii în prima instanță, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, prin hotărârea din 06 decembrie 2021 a respins acțiunea depusă de Ion Naduh, ca fiind neîntemeiată (f.d. 114, 120-125).

Rejudecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 07 iulie 2022, a admis apelul declarat Ion Naduh, a casat hotărârea din 06 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și a emis o nouă hotărâre, sub formă de încheiere, prin care s-a încetat procesul (f.d. 179, 180-196).

Colegiul observă că instanța de apel și-a întemeiat soluția în baza faptului că instanța investită cu atribuții de a examina litigii civile nu are atribuții sau competențe conform legii să constate deținerea ilegală a condamnatului în penitenciar.

Instanța de apel a conchis că cerințele formulate de Ion Naduh prin cererea de chemare în judecată îndreptată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, cu participarea intervenientului accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor, privind constatarea violării dreptului garantat de articolul 5 §1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, ca rezultat al întârzierii cu 131 de zile de punere a condamnatului în libertate, repararea prejudiciului moral, nu constituie obiectul unui litigiu civil și, respectiv, nu urmează a fi examinat în procedură civilă.

Instanța de apel a reținut ca fiind incidente dispozițiile art. 473¹ din Codul de procedură penală (introdus prin Legea nr. 163 din 20 iulie 2017, în vigoare din 20 iulie 2017), potrivit căruia împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate (închisoare, detențiune pe viață), condamnatul, precum și alte persoane ale căror drepturi și interese legitime au fost încălcate de aceste organe pot declara plângere judecătorului de instrucție din instanța în a cărei rază teritorială se află organul respectiv. Soluționarea plângerii împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate are loc conform prevederilor art. 471. Încheierea privind soluționarea plângerii poate fi atacată în conformitate cu prevederile art. 472.

Astfel, instanța de apel, a considerat că, toate plângerile depuse împotriva actelor/acțiunilor/inacțiunilor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate se examinează de judecătorul de instrucție. Mai mult ca atât, o claritate în acest sens a fost făcută de legiuitor și

prin Legea nr. 272 din 29 noiembrie 2018 (în vigoare din 01 ianuarie 2019), prin care au fost introduse în Codul de procedură penală art. 473³ și art. 473⁴, care prevăd că plângerea referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului și ale prevenitului se examinează de judecătorul de instrucție.

În această consecvență, instanța de apel a conchis că, acțiunile organului care este responsabil de punerea în executare a hotărârii judecătorești de condamnare privativă de libertate nu constituie obiectul unor litigii civile de drept comun sau de altă natură și nu pot fi contestate în instanța de judecată prin intentarea acțiunii în procedură civilă.

Judecând recursul, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar să menționeze că, Constituția Republicii Moldova proclamă valori supreme, drepturile și libertățile omului constituind o valoare fundamentală, și impune statului îndatorirea primordială de a respecta și ocroti persoana.

Potrivit art. 16 alin. (1) din Constituție, respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

Acest deziderat consolidează poziția ființei umane în cadrul valorilor ocrotite de stat. Statul se obligă să respecte și să ocrotească persoana, iar Constituția stabilește că respectarea și ocrotirea persoanei sunt plasate pe primele poziții în categoria obligațiilor statului.

Legea Supremă statuează principiul egalității tuturor cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială. Esența acestei norme constă în faptul că toți cetățenii au aceleași drepturi, libertăți fundamentale și îndatoriri, exercitarea cărora este asigurată de către stat fără discriminare.

Accesul liber la justiție constituie un principiu fundamental al organizării oricărui sistem democratic, astfel încât el are semnificații deosebite și pentru dreptul procesual. Facilitatea oricărei persoane de a introduce, după libera sa apreciere, o acțiune în justiție, implicând astfel obligația corelativă a statului ca prin instanța competentă să soluționeze aceste acțiuni, reprezintă practic liberul acces al persoanei la justiție.

În acest sens, art. 20 alin. (1) și (2) din Constituție garantează că, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție, garantând astfel accesul liber la justiție și asigurând, în același timp, unitatea reglementărilor constituționale și legislative.

Prin prevederile art. 54 alin. (1) din Constituție, legiuitorul a statuat că în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Această normă constituțională protejează dreptul în substanța sa și consacră principiul potrivit căruia un drept constituțional obținut nu mai poate fi suprimat sau diminuat prin legi organice sau alte acte normative. Chiar dacă, prin formularea conținută în alin. (2), legiuitorul constituant a admis restrângerea exercițiului drepturilor și libertăților fundamentale în anumite condiții, alin. (3) din art. 54 consacră o excepție de la norma generală, stabilind că prevederile alin. (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24. Prin urmare, normele din

alin. (3) interzic restrângerea exercițiului dreptului de acces liber la justiție (art. 20 din Constituție).

Articolul 20 din Constituție reprezintă blocul fondator al sistemului democratic, în care orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă în cazul lezării drepturilor sale și definește scopul aplicării articolului pentru orice persoană.

Astfel, dreptul persoanei de a se adresa justiției este o condiție *sine qua non* în asigurarea eficienței exercitării drepturilor și libertăților sale. Pentru a concretiza și a conferi plenitudine dreptului de acces liber la justiție, legiuitorul dezvoltă normele constituționale în legile organice.

Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, constituie elemente ale dreptului procesual civil și dau naștere nemijlocit drepturilor și libertăților omului în procesul civil.

Normele care reglementează accesul liber la justiție în condiții egale la nivel de principiu sînt prevăzute în art. 5 și art. 22 din Codul de procedură civilă.

Așa, potrivit art. 22 alin. (1) din Codul de procedură civilă, justiția în cauzele civile se desfășurează pe principiul egalității tuturor persoanelor, independent de cetățenie, rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială, serviciu, domiciliu, loc de naștere, precum și al egalității tuturor organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, subordonare, sediu și de alte circumstanțe.

În conformitate cu art. 5 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime.

Nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare.

Colegiul învederează că, dreptul accesului liber la justiție este unul fundamental, fiind mai mult decât un simplu drept, asigurând respectarea și realizarea tuturor celorlalte drepturi și garanții procedurale ale reclamantului.

Prin formula expusă în art. 5 alin. (2) din Codul de procedură civilă, legiuitorul garantează reclamantului accesul liber la justiție, indiferent de existența sau inexistența cadrului normativ, astfel fiind exclus refuzul în realizarea dreptului reclamantului la instanță pe motiv de inexistență a unor prevederi legale exprese, care ar reglementa raportul social supus cercetării judiciare sau în caz de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare. Prin această formulă legiuitorul a exclus orice formă de limitare a accesului reclamantului la instanță în baza temeiului legat de materia diferită examinării.

Astfel, instanța de recurs menționează că o garanție a dreptului de acces liber la justiție este prevăzut la art. 5 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Această garanție este suplimentar asigurată prin cea inclusă în art. 12 alin. (3) din Codul de procedură civilă, care indică, că în cazul inexistenței normei de drept care să reglementeze raportul litigios, instanța judecătorească aplică norma de drept care reglementează raporturi similare (analogia legii), iar în lipsa unei astfel de norme, se conduce de principiile de drept și de sensul legislației în vigoare

(analogia dreptului). Nu se admite aplicarea prin analogie a normei de drept care derogă de la dispozițiile generale, restrânge drepturi sau stabilește sancțiuni suplimentare.

Așadar, principiul liberului acces la justiție se concretizează prin posibilitatea depunerii oricărei cereri a cărei rezolvare este de competența instanțelor judecătorești. Caracterul legitim sau nelegitim al pretențiilor formulate în justiție este rodul judecării cauzei și el se constată prin hotărâre judecătorească. Iar, refuzul judecătorului de a reține spre examinare o cauză pe motiv de inexistență, imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației constituie o denegare de dreptate.

Aici, instanța de recurs reține că în cauza *Stanev împotriva Bulgariei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat că art. 6 §1 din Convenție asigură și garantează oricărei persoane dreptul de a-și prezenta în fața instanței pretențiile cu privire la drepturile sau obligațiile sale civile (*Golder împotriva Marii Britanii*). Acest „drept la instanță”, din care face parte dreptul de acces la instanță, poate fi invocat de către orice persoană care consideră în mod întemeiat că o ingerință în exercitarea drepturilor sale civile este nelegală și care se plânge că nu a avut posibilitatea de a invoca acest capăt de cerere în fața unei instanțe care să îndeplinească cerințele art. 6 §1 din Convenție (cauza *Roche împotriva Marii Britanii*; *Salontaji-Drobnjak împotriva Serbiei*).

În acest sens și având în vedere art. 13 din Convenție, Colegiul evidențiază că în cazul în care acțiunea privind compensarea prejudiciilor pentru violarea art. 5 din Convenție nu cade sub incidența nici unei Legi naționale, judecătorii vor soluționa cauza aplicând direct prevederile Convenției și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

La examinarea cauzelor în care se invocă violarea prevederilor Convenției, se va ține cont de jurisprudența Curții Europene atât în cauzele examinate împotriva Republicii Moldova, cât și în alte cauze adresate împotriva altor state.

Examinând acțiunea privind violarea art. 5 §1 din Convenție, se va stabili dacă a avut loc o violare a Convenției (aspectul cu privire la fondul cauzei) și, în cazul în care se constată că a avut loc o violare, se vor acorda compensațiile justificate în raport cu circumstanțele individuale în speță (aspectul reparației echitabile).

Din considerentele menționate, în contextul normelor de drept citate, Colegiul reține că instanța de apel eronat a aplicat la caz prevederile art. 265 lit. a) din Codul de procedură civilă, deoarece la momentul depunerii de către Ion Naduh a cererii de chemare în judecată (09 iunie 2021) nu exista un remediu național de constatare, în substanță, și compensare pentru încălcarea prevederilor art. 5 §1 din Convenție.

Mai mult decât atât, instanța de recurs observă că instanța de apel eronat a reținut că, în speță, sunt incidente dispozițiile art. 473³ și art. 473⁴ din Codul de procedură penală, or, aceste norme prevăd remedii care garantează despăgubiri pentru încălcarea Convenției pentru condițiile de detenție necorespunzătoare. La caz, însă, reclamantul nu a invocat violarea articolului 3 din Convenție, prin detenția în condiții inumane și degradante, dar violarea articolului 5, manifestat prin faptul că nu a fost eliberat la timp din detenție și a fost deținut ilegal într-o instituție penitenciară în lipsa unui temei legal pe o perioadă de 131 de zile, iar pretențiile lui se rezumă la compensarea materială a timpului aflat ilegal în detenție.

Sub acest aspect, Colegiul respinge raționamentul instanței de apel cu referire la faptul că acțiunea lui Ion Naduh nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

Aceste circumstanțe au fost reținute corect de către instanța de fond care a menționat că în conformitate cu art. 5 din Codul de procedură civilă, nici unei persoane nu i se poate refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență, imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației, iar în conformitate cu art. 12 alin. (3) din Codul de procedură civilă, în cazul inexistenței unei norme de drept care ar reglementa un raport litigios, instanța judecătorească aplică norma de drept care reglementează raporturi similare (analogia legii), iar în lipsa unei astfel de norme, instanța se conduce de principiile de drept și de sensul legislației în vigoare (analogia dreptului).

Corelând circumstanțele expuse supra cu normele legale citate, instanța de recurs ajunge la concluzia că instanța de apel a aplicat eronat normele de drept procedural, condiție ce a generat adoptarea unei hotărâri care nu poate fi menținută.

Având în vedere problemele de drept ridicate în speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul lui Ion Naduh și de a casa decizia din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, pentru examinarea cererii de apel în fond.

În conformitate cu art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) și art. 445 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de Ion Naduh, reprezentat de avocatul Larisa Voloșina.

Se casează integral decizia din 07 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ion Naduh împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor, cu privire la constatarea încălcării dreptului garantat de articolul 5 §1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, repararea prejudiciului material și moral, precum și compensarea cheltuielilor de judecată și se trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Galina Stratulat

Dumitru Mardari

Victor Burduh

Maria Ghervas